

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

ПЕДАГОГІКА ЗДОРОВ'Я

Збірник наукових праць
VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції
18-19 травня 2018 року

Харків-2018

2. Живиця Д.Г., Пономаренко Г.Ф. Значення професійно-педагогічної компетенції викладача на етапі післядипломної підготовки лікарів // XIII науково-методична конференція присвячена 90-річниці ДЗ «ЗМАПО МОЗ України. – Запоріжжя, 2016. – С. 39–41.

3. Марценюк В. П., Стаханська О. О. Системний аналіз результатів впровадження інноваційних технологій навчання з метою забезпечення якісної підготовки лікарів/ В.П. Марценюк, О. О. Стаханська // Медична інформатика та інженерія. – 2009. – № 4. – С. 13–19.

4. Медична інформатика в модулях / І.Є. Булах, Л.П. Войтенко, М.Р. Мруга; за ред. І.Є. Булах. – К.: ВСВ «Медицина», 2012. – 208 с.

Іонова О.М.

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ УСПІШНОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ВАЛЬДОРФСЬКІЙ ШКОЛІ

Серед пріоритетних завдань сучасної школи є виховання здорового покоління, свідомого ставлення особистості до свого здоров'я та здоров'я інших людей. Практичне розв'язання проблеми формування здоров'я учнів через освіту спонукає педагогів-науковців, діячів освіти до ґрунтовного аналізу теорії та практики шкіл, діяльність яких спрямована на збереження здоров'я учнів.

Одним із прикладів у світовій педагогіці організації навчально-виховного процесу на засадах збереження здоров'я особистості є вальдорфська школа, яка на практиці вирішує завдання здорового духовно-душевно-фізичного розвитку школярів.

Проведений науковий пошук [1-4], власний освітній досвід уможливили визначення найважливіших педагогічних умов, які забезпечують успішність здійснення здоров'язбереження молодших школярів у вальдорфській школі, а саме: формування естетично-здорового навчально-виховного простору та створення сприятливого душевно-духовного оточення дитини.

Так, *формування естетично-здорового навчально-виховного простору (фізично-матеріального оточення)* передбачає:

- архітектоніку школи, яка базується на природних формах (зокрема з використанням універсальної природної пропорції – «золотого перерізу», уникненням гострих і прямих кутів); естетичне оформлення інтер'єру класних кімнат відповідно до вікових особливостей дітей;

- використання природних навчальних матеріалів, що надають можливість розвивати адекватні тактильні відчуття;

- запобігання руйнівного для здоров'я дитини впливу технізованого світу – обмежене застосування технічних засобів навчання (насамперед комп'ютерів) та обережне ставлення до мультимедіа (зокрема телебачення),

які підміняють живе людське спілкування діалогом з машиною, стримують природну активність дитини, вводять її в ілюзорний, спотворений світ і тим самим ведуть до провокування агресивно-тривожної поведінки, уповільнення інтелектуального, емоційно-вольового й соціального розвитку, перешкоджають розкриттю творчого начала особистості.

Друга умова – *створення сприятливого душевно-духовного оточення дитини* – передбачає організацію фасилітуючої взаємодії учасників (школярів, учителів, батьків) у педагогічному процесі, характерними ознаками якого є взаємини соціального партнерства, поваги й довіри.

Провідну роль в організації такої взаємодії має класний учитель (супроводжує школярів і викладає всі основні предмети протягом перших 6-8 років), його професійна діяльність, яка спрямована на здоровий розвиток дитини, формування згуртованого учнівського колективу. Саме завдяки авторитету класного вчителя, що виступає фундаментом реалізації «виховання як зцілення» (Р.Штайнер), дитина відкриває для себе істинність, красу й добро світу; в учнів формуються гуманістичний світогляд, сумління, моральність, здорові звички тощо.

Орієнтація вальдорфського вчителя на створення духовної спільності зі школярами, атмосфери індивідуальної й колективної творчості, виховання в дітях турботливого й поважного ставлення один до одного вимагає від педагога інтенсивної, ретельної підготовки до кожного навчального дня, невід’ємними складниками якої є щовечірня медитативна робота (аналіз, осмислення поведінки й діяльності довірених учителю дітей), а також постійне самовдосконалення.

У здійсненні здоров’язбереження учнів суттєву допомогу класному вчителю надає організація внутрішньошкільного управління вальдорфської школи, в якій керівна роль належить не директору, а двом основним формам самоврядування: педагогічній колегії задіяних у школі вчителів (щотижневим учительським конференціям) і батьківсько-вчительському правлінню, яке представляє правові інтереси школи, визначаючи й регулюючи її економічно-правовий баланс.

Так, у сфері діяльності педагогічної колегії знаходиться розв’язання таких основних питань, пов’язаних із здоров’язбереженням учнів, як:

- координація зусиль усіх учителів, які працюють із класом, що передбачає взаємопогоджену роботу класних учителів і вчителів-предметників на основі «горизонтальної навчальної програми» – опис дидактичних взаємозв’язків і погодженості різних предметів для певних періодів розвитку дитини;

- обговорення питань здорового розвитку окремого учня або всього класу за такими кроками: детальний і об’єктивний опис класним учителем дитини важливих рис особистості; перегляд продуктів навчально-пізнавальної діяльності учня (навчальні зошити, малюнки, дрібні вироби тощо); висловлення «по колу» думок про дитину інших педагогів, шкільного лікаря, підсумком чого є формулювання наявних у дитини перешкод, проблем у розвитку; визначення терапевтичних засобів розв’язання проблем

дитини – насамперед це стосується оздоровчого впливу навчальних предметів;

– підвищення професіоналізму вчителів, підтримка й збагачення фізичних і душевно-духовних сил педагога.

Так, провідними завданнями вчительської колегії є спільна антропософська (вивчення праць Р. Штайнера, сучасних антропософів) і педагогічна робота, стимулювання індивідуального зростання, дослідницької діяльності та продовження освіти. Окрім цього, це обмін інформацією й досвідом: учителі діляться своїми успіхами та невдачами, проводять взаємні консультації, виробляють рекомендації, підтримують один одного.

Учителі також постійно беруть участь у семінарах, конференціях із підвищення кваліфікації, які організуються Союзом вільних вальдорфських шкіл (штаб-квартира – м. Штуттгарт, Німеччина).

Підкреслимо, що від вальдорфського вчителя, який «має бути одружений на своїй школі» (Р. Штайнер), вимагається повна відданість школі, де він працює, значне напруження як фізичних, так і душевно-духовних сил. З огляду на це найважливішим завданням педагогічної колегії є сприяння відновленню і зміцненню здоров'я вчителів. Одним з основних напрямів такої роботи є спонукання педагогів до виконання вправ внутрішнього характеру, які були розроблені Р. Штайнером та активно використовуються у вальдорфській педагогічній практиці.

Характерною ознакою вальдорфської школи є також тісна взаємодія педагогів з батьками, що виражає спільне розуміння освітніх завдань, спрямованих на захист і підтримку здоров'я дітей, спільну відповідальність сім'ї й школи за здоровий розвиток дитини. Активна участь батьків у шкільному житті сприяє створенню сприятливого психологічного клімату в родині та школі, налагодженню комунікацій між дорослими і дітьми, навчальним закладом й соціумом. Завдяки цьому кожна сучасна вальдорфська школа для регіону, де вона розташована, є своєрідним культурно-освітнім центром, діяльність якого сприяє розв'язанню багатьох важливих проблем сучасного суспільства (нівелювання соціальної нерівності, запобігання асоціальних явищ) і готує підґрунтя для гармонійного входження дитини в суспільне життя.

Поряд з відомими у вітчизняній педагогіці формами роботи з батьками (проведення батьківських зборів, лекцій, консультацій для батьків, «відкритих» уроків, відвідування родин учнів тощо), зміцненню співпраці з батьками у вальдорфській школі сприяють також: проведення «батьківських днів» (раз на тиждень батьки разом із дітьми займаються звичними шкільними справами: малюють, співають, грають на музичних інструментах, ліплять, шують, в'яжуть, працюють у майстерні тощо), організація спільних заходів (календарних свят, виставок, ярмарок), занять у мистецько-практичних гуртках (оркестри, хори, шкільний театр).

Література

1. Іонова О.М. Здоров'язбережувальний аспект професійної діяльності вальдорфського вчителя // Педагогічний альманах. - Херсон: РІПО, 2011. - Вип.10. - С.93-98.

2. Штайнер Р. Общее учение о человеке как основа педагогики. - М.: Парсифаль, 1996. - 176 с.
3. Штайнер Р. Как достигнуть познания высших миров? - Ереван: Ной, 1992. - 156 с.
4. Штайнер Р. Духовное обновление педагогики. - М.: Парсифаль, 1995. - 256 с.

Кайдалова Л.Г., Науменко Н.В.

Національний фармацевтичний університет

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

Сучасна система вищої освіти в Україні висуває значні вимоги до рівня професійної підготовки викладачів закладів вищої освіти. Серед завдань, які має вирішувати вища освіта є, насамперед, задоволення потреб суспільства та здобувачів освіти, зберігаючи здоров'я учасників освітнього процесу. Однією з умов досягнення цієї мети є професійна діяльність викладача закладів вищої освіти, який не тільки формує у студентів професійні компетентності, а й сприяє збереженню та зміцненню їхнього здоров'я шляхом упровадження в освітній процес здоров'язбережувальних технологій. Очевидно, що поняття «здоров'язбережувальні технології» нерозривно пов'язане з такими провідними категоріями, як «здоров'я», «охорона здоров'я», «здоров'язбереження».

Здоров'я є інтегрованим показником суспільного розвитку будь-якої країни, відображенням її політичного, соціального, економічного та морального становища, міцним фактором формування демографічного, економічного потенціалу держави й суспільства.

Ситуація зі станом здоров'я студентської молоді в Україні погіршується ще й низьким рівнем знань переважної більшості людей щодо фундаментальних законів раціонального формування, збереження та зміцнення свого власного здоров'я впродовж усього життя, у зневажливому й нерідко безвідповідальному ставленні до цієї єдиної онтологічної цінності, якою природа нагороджує людину разом із життям Єдиним способом розв'язання проблеми є кардинальна зміна поглядів людини на причини та наслідки нездоров'я. А досягти цього можна лише шляхом перебудови системи освіти та виховання людини, набуття знань, що дозволяють їй здійснювати гармонійний розвиток згідно з вимогами сьогодення [1; 6].

Слід відмітити, що термін «здоров'язбереження», а також синонімічні категорії «збереження здоров'я», «охорона здоров'я», «зміцнення здоров'я» достатньо часто використовуються в наукових працях [1; 2; 3; 7; 8]. Разом із тим термін «здоров'язбереження» на сьогодні не має однозначного визначення.

Аналіз психолого-педагогічної літератури [1-5; 7; 8] дозволив визначити різні підходи науковців до визначення поняття «здоров'язбереження», але узагальнюючи результати пошуку, робимо висновок, що здоров'язбереження в педагогічному аспекті як освітній процес передбачає створення безпечних і комфортних умов перебування